

MARC TORRAS I SERRA*

ELS DRETS DEL MESURATGE A MANRESA EN EL SEGLE XIV

Un dels molts temes de la història medieval de Manresa que encara està per es- tudiar és el dels pesos, mides i mesures i dels drets i rendes que aquests generaven. Cap historiador manresà s'ha interessat per aquest tema. Amb tot, cal dir que aquesta desconexió o desinterès és degut, en gran part, a una manca de docu- mentació que ens informi sobre les mesures de la ciutat. Per aquest motiu ens ha semblat que podia ser interessant fer la transcripció d'un dels pocs documents manresans on es parla de mesures i dels drets i rendes que aquestes comportaven.

Aquest document, que es troba en els darrers fulls del *Llibre I de Privilegis* de l'Arxiu Històric de la ciutat de Manresa,¹ consisteix en la resolució d'un con- flicte, mitjançant una sentència arbitral, sobre el mesuratge del blat i altres productes i sobre els pagaments que s'havien de fer en cada cas concret. En re- alitat, no es tracta d'un sol document. Es una part de procès, composta per di- versos documents diferents dels quals se'n destaquen dos: el nomenament dels arbitres que han de decidir sobre el mesuratge, nomenament fet el dia 31 d'oc- tubre de 1338, i la sentència arbitral pròpiament dita, ja del dia 18 de gener de 1339.

Per la introducció i els preliminars del nomenament dels arbitres podem de- duir que en aquest moment de la primera meitat del segle XIV els drets i la per- cepció de rendes sobre el mesuratge del blat i altres productes a Manresa es tro- baven repartits entre diverses parts. Per una banda hi havia el bisbe de Vic, el qual en rebia una tercera part, per una altra el paborde i la canònica de la Seu de Man- resa i, en tercer lloc, diversos particulars de la ciutat, d'entre els quals en el mo-

*. Arxiu Històric de la ciutat de Manresa (Via de Sant Ignasi, 40. 08240 Manresa).

1. AHCM/AM. *Llibre I de privilegis*, ff. 133v.-145v. Aquest document es troba en els darrers fulls, capgirat, com si fos el començament del volum pel darrera. Possiblement això sigui degut a que, malgrat el document no sigui un privilegi, per la importància que tenia per a la ciutat, segu- rament els consellers van voler conservar-ne una còpia en un lloc destacar i fàcil de consultar. Amb aquest objectiu, els consellers devien considerar que el lloc més adient era aquest llibre de privilegis. Un llibre de paper, que fa 275 x 210 mm. i que va ser fet entre els anys 1346 i 1358, recollint pri- vilegis i altra documentació, la major part de la primera meitat del segle XIV.

ment del nomenament d'arbitres s'esmenta al jurispèrit Guillem de Morera i el seu fill Berengueró, els cavallers Berengueró de Castellgalí i Bernat de Manresa i el seu fill Berenguer i els ciutadans Guillem Ferrer, Pere Sarra, Ramon Batlle i Berenguer Umbert. De tots aquests, i del paborde, però, desconeixem quines quantitats o parts rebien del mesuratge.

Amb els documents que tenim, però, no ens acaba de quedar clar quin era el paper del consell de la ciutat davant de la percepció del mesuratge. No sabem si la ciutat també rebia una part del mesuratge, o bé si l'única intervenció del consell consistia en el control de les mesures comunes i en fer que es complís l'obligació d'utilitzar-les i que es respectessin els pagaments imposats. Tot i que només és una suposició, pel text de la sentència, personalment ens inclinem per la segona opció.

Un altre dels dubtes que ens queden és el de quin va ser exactament el motiu que ocasionà la designació dels arbitres, quin era el problema que enfrontava el consell de la ciutat amb el grup dels ciutadans que tenien els drets del mesuratge. Pel text dels diversos documents que transcrivim, això tampoc acaba de quedar gens clar. Amb tot, però, i també en base als capítols de la sentència, podríem suposar que el plet devia venir ocasionat per problemes en el cobrament del mesuratge, tan pel que fa a les quantitats concretes que s'havien de pagar, com per enfrontaments amb particulars que possiblement devien al·legar diversos motius per no haver d'utilitzar les mesures comunes i haver de pagar mesuratge.

De tota manera, malgrat no coneguem les causes del conflicte, sí que en tenim la solució, la sentència arbitral, pronunciada el 18 de gener de 1339 i acceptada el mateix dia pel paborde i els diversos particulars que tenien drets sobre el mesuratge i dos diem més tard pels consellers i jurats de la ciutat.

En resum, aquesta sentència, constituïda per 18 capítols, permetia que els ciutadans i habitants de Manresa poguessin tenir a casa seva diverses mesures que podien fer servir sense haver de el mesuratge que consistia en un còp per quarta. Els habitants de Manresa només estaven obligats a pagar quan utilitzessin les mesures comunes i en aquest cas només havien de pagar la meitat del mesuratge. Així mateix, i entre d'altres coses, en la sentència s'establia què i en quins casos havien de pagar els revenedors de blat i què, quan i en quins casos havien de pagar aquells que la sentència anomena «stranys», nom amb el qual es designa als forasters. Evidentment, en els 18 capítols de la sentència s'hi especifiquen amb més detalls tots i cadascun d'aquests aspectes que, donat que ja transcrivim el document, ara no enumerarem.

Així, i abans de passar al text de la transcripció, només volem destacar dos aspectes: quins són els productes sobre els quals afecta el mesuratge, i quines són les mesures que apareixen en la sentència.

Pel que fa als productes afectats pel mesuratge, en el primer capítol de la sentència s'esmenten cereals, llegums i fruites. Amb tot, però, només s'especifi-

quen dos productes concrets de cada: forment i ordi per als cereals, faves i cigrons per a les llegums i nous i avellanes per a la fruita. Hem de suposar que, d'entre el conjunt de productes agraris susceptibles de ser mesurats amb mesures de capacitat, aquests que esmenta la sentència, bé eren els productes amb els quals es mercadejava més a la plaça de Manresa, bé eren els productes de conreu més habituals que s'obtenien en els camps de Manresa i la seva rodalia. Davant d'aquest dilema, optem per una solució mixta. Segurament alguns d'aquests eren productes que s'obtenien a Manresa i el Bages (l'ordi i les faves), mentre que, possiblement, la resta, eren productes que ja s'obtenien en menor quantitat als camps bagencs i que arribaven al mercat manresà per via del comerç. Com en altres casos, això també és una hipòtesi, ja que està per estudiar quins eren els conreus predominants del terme de Manresa i el Bages abans de la construcció de la sèquia de Manresa, sèquia que es va començar a construir aquest any 1339 però que no va entrar en funcionament fins el darrer quart del segle XIV, fent passar moltes terres de secà a regadiu i, sens dubte, ocasionant un canvi radical del paisatge bagenc i de la plaça i el mercat manresà.

Per altra banda, però, cal tenir present que al llarg de la sentència, es posa especial interès en els cereals i els seus revenedors. Hem de creure, doncs, que el principal producte que es mesurava i, per tan, generava rendes, era el blat, nom amb el qual en aquesta època es designava tot tipus de cereals.

L'altre aspecte que volem esmentar és el de les mesures que apareixen a la sentència: la quartera, la mitja quartera, el dotzè, el mig dotzè i el setzè. Pel que fa a les darrers, el dotzè i el setzè, hem de dir que no en coneixem l'equivalència, no ens apareix enlloc. Així, si bé podem suposar que es tracta d'una dotzena part i una setzena part d'una altra mesura, no podem dir de quina unitat superior es tracta.

Per altra banda, com ja hem esmentat, la mesura utilitzada per al cobrament del mesuratge era el cóp, un per quartera.

Tret d'això, en el document no es parla de cap més mesura.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1338, octubre, 31 - 1339, gener, 20

Nomenament d'arbitres per al plet sobre el mesuratge de Manresa i les seves vendes, entre els consellers i jurats i el paborde i diversos particulars que tenen drets sobre el mesuratge de Manresa. Sentència arbitral sobre aquesta qüestió i acceptació de la sentència per les diverses parts.

AHCM, *Llibre I de Privilegis*, ff. 133v.-145v.

Compromissum factum per venerabiles consiliarios et iuratos et procuratores civitatis Minorise, ex una parte, et venerabilis dominum Dominicum Guilelmum, Dei gratia Minorisense prepositum et alios habentes ius in comuni mensuragio civitatis predicte, ex altera, ratione mensuragii et emolumenti eiusdem.

Noverint universi quod cum varie discensiones et questiones diucius suscitatae fuissent inter universitatem civitatis Minorise et venerabiles consiliarios et iuratos eiusdem seu aliqui singulares civitatis ipsius, ex parte una, et venerabilem prepositum ecclesie Minorise et quosdam cives dicte civitatis et quosdam alios habentes partem seu ius in mensuragio dicte civitatis et emolumento eiusdem, in quo reverendus in Christo pater et dominus dominus episcopus Vicum habet et accepit terciam partem, ex altera parte. Tandem dicte partes volentes dictis discensionibus et questionibus finem imponere sempiternum tractantibus et intercedentibus et hec aliquibus probis hominibus amicis utriusque partis compromiserunt de predictis in venerabiles et discretos Berengarium de Archibus et Iacobum de Faro, iurisperitos, Petrum Bernardi, fillium Ferrarii Bernardi, quondam, et Guilelmum Ferrarii, mercatorem, filium Iacobi Ferrarii, quondam, cives Minorise, tanquam in arbitros arboitratores et amicabilem compositores ab ipsis partibus comuniter electos sub forma que sequitur:

Sit omnibus notum quod nos, Romeus de Casanova, Guilelmus Artusi, Iacobus de Colle et Bernardus Iohannis, consiliarii anni presentis civitatis Minorise, una cum Bernardo de Vallibus et Franciscus de Salliente, nunc absentibus a dicta civitate Minorise, agentes in hac parte de consilio assensu et voluntate iuratorum dicte civitatis voce preconis more solito convocatorum et congregatorum ad consilium in ecclesia Sancti Michaelis dicte civitatis, et Berengarius Amergos, Petrus de Riaria, Raymundus Boxoni et Guilelmus Boxoni, cives dicte civitatis ac procuratores syndici et actores ad infrascripta specialiter constituti ab universitatis dicte civitatis Minorise cum publico videlicet instrumento confecto auctoritate Iacobi de Arters, notarii publici Minorise, in kalendario quarto nonas ianuarii anno Domini millesimo —CCC— tricesimo quinto, ex una parte. Et nos Galcerandus, miseracione divina episcopus Vicensis et Guilelmus, Dei gratia prepositus Minorise, agentes nos, dictus prepositus, in hac parte de consilio assensu et voluntate conventus nostri monasterii, et Guilelmus de Moraria, iurisperitus, Berengonus de Moraria, filius eius, et Guilelmus Ferrarii, commorans in platea Minorise, et Petrus Sarta, cives Minorise, et Bernardus de Minorisa et Berengarius de Minorisa, filius eius, et Berengueronus de Castrogalino, milites, Raymundus Baiuli, et Berengarius Umberti, cives Minorise, ex altera parte. Gratis et ex certa sciencia et mente liberata scienter penitus et consulte compromittimus in vos, venerabiles et discretos Berengarium de Archibus et Iacobus de Faro, iurisperitos, cives Minorise, Petrum Bernardi, fillium Ferrarii Bernardi, quondam, et Guilelmum Ferrarii, mercatorem fillium Iacobi Ferrarii, quondam, cives eiusdem, tanquam in veros arbitros

arbitradores et amiables compositores a nobis dictis parcibus comuniter electos, super omnibus et singulis causis, questionibus, petitionibus et demandis, licibus et controversiis que sint vel esse possint inter nos, dictas partes et universitatem dicte civitatis Minorise vel aliquos singulares eiusdem vel aliquem seu aliquos ex nobis dictis parcibus seu ex dictis singularibus ratione et occasione mensuragii dicte civitatis et emolumenti eiusdem vel aliquibus emergentibus seu descendantibus ex dicto mensuragio seu emolumento ipsius quocumque modo et quacumque ratione iure modo, dando et concedendo nos, dicte partes, vobis, dictis venerabilibus arbitris arbitratoribus et amiablebus compositoribus, plenam et liberam potestatem et facultatem quod de predictis omnibus et singulis et quolibet premisorum et ex eisdem seu eorum aliquo dependentibus seu resultantibus quocummodo possitis cognoscere et ea omnia et singula dependencia ex eisdem et quolibet eorundem decidere et determinare breviter, simpliciter, sumpmarie et de plano in scriptis vel sine, tempore feriato vel non feriato, et sine oblacione libelli et contestacione litis vel cum libelli oblacione et litis contestacione et omni sollempnitate iudicii et figura iudiciaria pretermisissis vel etiam non pretermisissis et sicut videlicet et per illum modum seu modos per quem vel quos vestre discrecioni et arbitrio visum fuerit faciendum. Promittentes nos, dicte partes, ex quolibet ex ipsis altera videlicet pars, alteri parti ad invicem bona fide et vobis, dictis venerabilibus arbitris arbitratoribus et amiablebus compositoribus, nec non et vobis, notario infrascripto, tanquam publice persone hec a nobis, dictis partibus, et quolibet nostrum legitimum acceptanti et stipulanti nomine omnium illorum quorum interest, intererit et interesse poterit seu debebit, sub pena etiam mille morabatinos auri a parte parti legitima stipulacione vallata quod conperebimus diey, diebus, oris et lociis per vos nobis assignandis et procedemus super predictis et quolibet eorundem et dependentibus ex eisdem quomodolibet ad iussum vestrum et perebimus et penitus et cum effectu obtemperabimus cuicumque dicto arbitrio sentencie seu pronunciacioni qum seu que vos super predictis inter vos dixeritis seu tuleritis in scriptis vel sine, semel vel pluries nobis dictis parcibus presencibus vel absentibus vel altera seu aliquo aut aliquibus ex ea presente seu presentibus. Et altera vel aliquo seu aliquibus ex ipsa absente vel absentibus, de iure, laudo vel amiablelter componendo seu alia sicut et prout vestre discrecioni et arbitrio videbitur faciendum. Et pars que super predictis non procedet ad iussum nostrum et que non conperebit assignacioni per vos fiende super predictis et que cum effectu non parebit et obtemperabit cuicumque dicto arbitrio sentencie seu pronunciacioni per vos super predictis inter nos ferendo seu ferendis semel vel pluries in scriptis vel sine per modum seu modos predictos aut aliumquarumvis modum incidat in penam predictam mille morabatinos, de qua pena se comissa fuerit per nos, dictum episcopum, seu per nos, dictum prepositum, seu alterum nostrum quod absit adquiratur medietas parci conparenti, parenti et obtemperanti sentencie, arbitrio seu pronunciacioni vestre predicte; et altera medietas adquiratur eo casu reverendo in Christo patri et domino, domino archiepiscopo Terrachonensis. Si vero ipsa pena committetur per nos, dictos laycos compromittentes predictos, adquiratur de ipsa medietas parci conperenci et dicto arbitrio, sentencie seu pronunciacioni vestre predicte parenti et cum effectu obtemperanti eidem, et altera medietas errario domini regis aplicetur. Et nichilominus dicta pena comissa vel non, soluta vel non, que etiam per modum predictum tociens comitatur quociens contrafiat contra sentencia arbitrum seu pronunciacio vestra predicte rata seu rate existant perpetuo ac si esset seu essent lata seu late per ordinarium iudicem et transacta seu transacte in rem iudicatam.

Preterea nos, dicte partes, velumus et expresse consentimus quod si vos, omnes predicti quatuor arbitri arbitradores et amiables compositores, non possetis insimul in unam

dictam arbitrium seu pronunciacionem amicabiliter concordare, quod tres ex vobis qui insimul unanimiter potuerint concordare, posint et libere valeant predicta omnia decidere et determinare inter nos per modum seu modos predictos aut alium quemvis modum.

Nos, enim, partes predicte, et quilibet ex ipsis promittimus ad invicem bona fide et vobis, notarii, et cetera, hec nobis et quolibet nostrum legitimum stipulanti et etiam nomine illorum quorum interest et cetera, quod nos perebimus et penitus et cum effectu obtemperabimus cuicumque dicto arbitrio, sentencie seu pronunciacioni, tres ex vobis insimul concordantes dixeritis seu tuleritis inter vos semel vel pluries, super predictis per modum seu modos predictos aut alium quemvis modum sub pena predicta mille morabatinos, que in casu contingenti adquiratur et mercatur per vos, dictas partes, per modum superius designatum. Si vero vos, omnes quatuor arbitri arbitratores et amicabiles compositores, vel tres ex vobis, non poteritis super predictis amicabiliter et unanimiter in unam dictam arbitrium, sentenciam seu pronunciacionem convenire, eo casu eligimus in tertium arbitrum arbitratorem et amicabilem compositorem venerabilem et discretum Iacobum de Monteiudayco, iurisperitum, civem Barchinone, qui una vobiscum, dictis arbitris arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, vel tribus aut etiam duobus ex vobis, cum quibus potuerit concordare citatis tamen seu monitis verbo vel scriptis seu nuncio aut alio nobis, dictis parcibus, vel vobis, predictis arbitris arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, possit et libere valeat decidere, difinire et determinare negocium supradictum per modum seu modos predictos aut alium quemvis modum sicut videlicet arbitrio seu iudicio suo et vestri, dictorum venerabilium arbitrorum arbitratorum et amicabiliter compositorum, vel trium aut duorum ex vobis, concordancium unanimiter super predictis cum dicto venerabili Iacobo de Monteiudayco visum fuerit faciendum.

Nos, enim, partes predicte, et quilibet ex ipsis sub pena predicta mille morabatinos amicendam et acquirendam prout superius expressatum, promittimus vobis ad invicem bona fide et vobis, notario, et cetera, hec a nobis et a quolibet nostrum legitimum stipulanti et cetera, nominum omnium illorum quorum interest et cetera, quod parebimus et penitus cum effectu obtemperabimus, cuicumque dicto sentencie arbitrio seu pronunciacioni dictus venerabilis Iacobus de Monteiudayco una vobiscum, dictis venerabilibus arbitris arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, vel tribus aut duabus ex vobis, cum eadem unanimiter concordatibus super predictis dixit seu proculerit in scriptis vel sine, semel vel pluries per modum seu modos predictum seu predictos aut alium quemcumque modum promittimus eciam nos, dicte partes, et quilibet ex et nobis ad invicem bona fide quod tornabimus in posse vestre dictorum venerabilium arbitrorum et amicabilium compositorum, vel trium ex vobis, aut dictis venerabilis Iacobi de Monteiudayco, in casu quo vos omnes vel tres ex vobis, negantis super predictis in unam ditam sentenciam seu pronunciacionem unanimiter concordare scilicet utraque pars nostri, dictarum parcium, pignora mobilia aut se movencia valencia mille morabatinos auri rociens quociens iude fuerimus requisiti, quod nisi faceremus incideremus videlicet pars illa que dicta pignora non tornarent et abest dicte partes si requisite non tornaremus pignora supradicta in dictam penam mille morabatinos amicendam et acquirendam per vos per modum superius expressatum. Insuper etiam nos, prefate partes, promittimus vobis ad invicem bona fide et pacto expresso inter vos inuito et sub dicta pena mille morabatinos, que in casu contingenti amittatur nobis et adquiratur per modum pretactum et vobis etiam notario et cetera, hec a vobis stipulanti et cetera, nominum omnium illorum quorum interesse et cetera, quod non opponemus vel obiciemus aliquot excepcionem vel obiectionem contra presens compromissum vel aliqua de contentis in ipso nec contra personas nostri, dictorum compro-

mitencium, vel alicuius seu aliquorum ex nobis vel nostri, dictorum venerabilium arbitratorum et amicabilium compositorum, vel dicti venerabilis Iacobi de Monteudayco, vel alicuius seu aliquorum ex vobis nec aliqua alia dicemus, faciemus vel obiciemus de iure vel de facto, tacite vel exprese, quominus presens compromissum sive debitum asequant efectum, immo volumus et consencimus expresse nos, dicte partes, quod vos, dicti venerabiles arbitri arbitratores et amicabile compositores, vel suo casu tres ex vobis, vel dictus venerabilis Iacobus de Monteudayco, vobis, dictis venerabilibus arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, aut tribus seu duobus ex vobis, in procedendo super predictis incepta una via procedendi possitis ad aliam seu alias habere recursum semel vel pluries sicut et prout visum fuerit faciendum, remittentes quantum ad hec nos, prenominate partes, et quilibet ex ea expresso pacto ne possimus ad arbitrium boni viri modo aliquo habere recursum quoniam ex certa sciencia eidem arbitrio et recursui ipsius renunciamus ex certa sciencia et animo deliberato. Et eciam renunciamus omni apellationi et omni iuri prohibenti penam dari et solvi et omni alii iurii rationi et consuetudini contra hec venientibus. Volumus tamen et expresse consentimus nos, predicte partes, quod presens compromissum et tempus ipsius duret hinc usque ad primum venturum festum natale Domini. Si vero presens compromissum non fuerit consecutum suum debitum efectum infra dictum tempus, volumus et consentimus quod vos, dicti venerabiles arbitri arbitratores et amicabile compositores vel —III— ex vobis aut dictus venerabilis Iacobus de Monteudayco, una vobis cum dictis venerabilibus arbitris arbitratoribus et amicabilibus compositoribus, vel tribus aut duobus ex vobis, possitis et posit presens compromissum et tempus eiusdem prorogare insimul vel divisim existentibus et in uno vel in diversis lociis in scriptis vel sine, presentibus nobis, dictis partibus, vel absentibus vel altera absente seu aliquo aut aliquibus ex ipsa, et altera presente vel aliquo seu aliquibus ex ea que prorogatio fieri nolumus et consentimus per modum predictum, semel tantum et usque ad primum venturum carniprivium Quadragesime et non ultra.

Ad hec, nos, Romeus Maçoni, sagrista, Nicolaus de Solano, camerarius, Bernardus de Palacio, prior, Iacobus de Poallo, precentor, Iacobus Ricolfi, Iacobus Sallientis, Petrus de Talamancha, Franciscus de Muncada et Simon de Vilardello, canonici dicte Minorisense ecclesie ac facientes conventum in eadem, consentientes predictis omnibus et eisdem asensu nostrum, prebentes laudamus et firmamus hec.

Quibus sit actis incontinenti et sine aliquo intervallo, venerabiles iurati dicte civitatis convocati more solito et congregati ad consilium in dicta ecclesia Sancti Michaelis, laudarunt, firmarunt et concesserunt omnia et singula supradicta prout superius continentur in manu et posse mei, Petri de Pulcrosolano, notario infrascripto.

Quod est actum pridie kalendas novembris anno Domini millesimo —CCC— tricesimo octavo, presencibus ad hoc testibus Berengario de Poallo, filio Guilelmi de Poallo, quondam, Raymundo de Prato, Petro Molendinis, Petro Barata et Petro de Portella, civibus Minorise.

Quoquidem compromisso facto et firmato, dicti venerabiles consiliarii et iurati constituerunt et ordinarunt certos et speciales procuratores, syndicos et actores suos apud acta et ad totam presentem causam, videlicet predictos Berengarium Amargos, Petrum de Riarra, Raymundum Boxoni et Guilelmum Boxoni, Romeum de Casanova et Bernardum Andree, cives dicte civitatis, presentes et suscipientes et quemlibet eorum insolidum ita quod non sit melior condicio occupantis. Et promiserunt iudicio sisti et iudicatum solvi cum omnibus suis clausulis et ipsos habere perpetuo ratum et cetera, sub obligationi et cetera.

Postea, die mercurii que fuit quarto nonas decembris anno predicto, dicti venerabiles

Berengarius de Archibus, Iacobus de Faro, Petrus Bernardi et Guilelmus Ferrarii, arbitri arbitratores et amiables compositores predicti, volentes ut dixerunt procedere in predictis assignarunt diem dicto domino preposito et etiam Berengario Amergos, Raymundo Boxoni et Guilelmo Boxoni, procuratoribus predictis, ad dicendum si dicent noluerint aliqua in predictis videlicet proxima, que erit pridie nonas decembris, que assignacio fuit facta dictis domino preposito, Berengario Amergos, Raymundo Boxoni et Guilelmo Boxoni, per me, Petrum de Pulcrosolano, notario huius cause, de mandato et voluntate dictorum venerabilium arbitratorum arbitratorum et amicabilium compositorum. Et cum ego, idem notario, fecisem dictam assignacionem dicto domino preposito, ex parte dictorum venerabilium arbitratorum arbitratorum et amicabilium compositorum, ipse dominus prepositus dixit quod cum ipse firmavit dictum compromissum erat et fuit intencionis sue quod dominus episcopus et alii habentes ius in dicto mensuragio, nominati et intitulati ad firmam dicti compromisi, firmarent dictum compromissum, set cum nec dominus dominus^b episcopus nec alii predicti ad firmam dicti compromisi nominati et intitulati qui certam habent et accipiunt in dicto mensuragio non firmaverint compromissum predictum. Propterea ipse non intendebat, ut dixit, quod ipsum compromissum habeat effectum aliquid sicque non consenciebat ut dixit assignacioni premisse.

Qua die veneris supraproximo assignata nichil fuit processum.

Post hec, die lune intitulata duodecimo kalendas ianuarii anno predicto, venerabiles Berengarius de Archibus, Iacobus de Faro et Petrus Bernardi, arbitri arbitratores et amiables compositores predicti, attendentes ut dixerunt quod ipsi non poterant adhuc comode decidere negocium supradictum, aliquibus iustis causis intervenientibus. Idcirco ex potestate per dictas partes eisdem attributa, data et concessa in dicto compromisso, ut suprapacet absente a civitate predicta, Guilelmo Ferrarii, conarbitro eorum, predicto, in presentia mei Petri de Pulcrosolano, notarii subscripti, et testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, prorogarunt presens compromissum et tempus eiusdem usque ad *primum carniprivium Cadragesime inclusive*. Presentibus ad hec testibus Berengario de Poallo, filio Guilelmi de Poallo, quondam, Petri Barriach et Raymundo de Fabrica, civibus Minorise.

Post hec, die sabbati intitulata septimodecimo kalendas februarii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo tricesimo nono, venerabiles Berengarius de Archibus, Iacobus de Faro, Petrus Bernardi et Guilelmus Ferrarii, arbitri arbitratores et amiables compositores predicti, volentes ut dixerunt procedere in negocio supradicto, assignarunt diem Berengario Amergos et Raymundo Boxoni, procuratoribus predictis, presentibus, et dicto venerabili preposito et dictis etiam Bernardo de Minorisa et Petro Sarta nec non et dictis venerabilibus consiliariis et iuratis, licet absentibus, ad tornandum pignora in posse ipsorum venerabilium arbitratorum arbitratorum et amicabilium compositorum, scilicet utraque pars pignora valencia mille morabatinos auri per totam presentem diem sabbati. Et etiam ad audiendam sententiam pronunciacionem seu amicabilem compositionem super predictis ad diem lune proxima que erit quintodecimo kalendas februarii que assignacio fuit facta domino preposito et dictis venerabilibus Bernardo de Minorisa et Petro Sarta et dictis venerabilibus consiliariis et iuratis qui aderant ad consilium in ecclesia Sancti Michaelis dicte civitatis per me, Petrum de Pulcrosolano, notario huius cause, de mandato dictorum venerabilium consiliariorum et iuratorum.

Et die sabbati predicta intitulata septimodecimo kalendas februarii anno predicto, coram venerabilibus Petro Bernardi et Iacobo de Faro, arbitris arbitratoribus et amicabilibus compositoribus predictis, conparuerunt Berengarius Amargos, procurator predictus,

et Guilelmus Villam, civis Minorise, qui nomine et pro parte, ut dixerunt, dictorum venerabilium consiliariorum et iuratorum et dicte universitatis dicte civitatis tornarunt in posse dictorum Petri Bernardi et Jacobi de Faro pro pignoribus dicte compromisi quatuor pannos cathebriatos et duos pannos lundos mesclats, quibus utrique eorum insolidum et pro toto dixerunt in ipsis pannis minus falimentum et tret usque ad quantitatem mille morabatinos auri, obligando pro inde omnia bona eorum et cetera, renunciando et cetera, presentibus ad hec testibus Petro Susanya et Guilelmo de Monistrollo, lathonis Minorise.

Post hec, die sabbati predicta, coram venerabilibus Petro Bernardi et Berengario de Archibus, arbitris arbitratoribus et amicabilebus compositoribus predictis, comparuerunt Berengarius de Poallo, nominum scilicet procuratorio, ut asseruit, dicti domini prepositi, et Bernardus de Minorisa et Petrus Sarta, predicti, qui tornarunt in posse ipsorum arbitratorum arbitratorum et amicabilebium compositorum per pignoribus dicti compromissi duos pannos alterum coloris vitemili mesclat et alterum quasi lividum vocatum camelot, quibus dixerunt minus falimentum et tret usque ad quantitatem mille morabatinos auri, et pro predictis quilibet eorum insolidum obligant se et cetera, renunciando et cetera. Insuper dederunt pro inde fide Guilelmum Villam, civem Minorise, qui cum ipsis et cetera.

Et segons que—s conté en los capítols deíus scrits:

I. Primerament deím, pronunciam e declaram que tots ciutadans e habitadós de la dita ciutat qui ara són e per temps seran e cascú d'aquells, puxen tenir e a ells e a cascun d'ells sia leguda cosa de tenir sens enbarch e contrast del dit senyor bisbe e honorat pebordre e altres desús dits havents part en lo dit mesuratge comú, e de tota altre persona, mig dotçè e dotçè, miga quartera e quartera e setçé e ab aqueles mesures' e cascuna d'aquelles mesurar forment, ordi e tot altre blat, faves, ciurons e tot altre legum, nous e avalanes e tota altre fruyta sias que aquelles coses aien de lurs rendes o laurons o de compra o per qualque altra manera. E sias que aqueles regoneguen o regonexer facen e venen a qualque persona privada o stranya o compren d'alguna persona de la dita ciutat o en altra manera liuren o prenen sens que res no—n donen ne—n sien tenguts de donar als desús dits senyor bisbe e pebordre e altres havents part en lo dit mesuratge, ne a altre persona, si donchs no aempraven la mesura comuna, la qual no sien ne puxen esser forçats de aemprar si no en cas que emprar la vulen, en lo qual cars ells e cascun d'ells sien tenguts tant solament de donar mig mesuratge, ço és mig cob per cascuna quartera de blat o d'altres coses desús dites.

II. Item deím e pronunciam que—ls dits ciutadans e habitadós e cascun d'aquells puxen les dites mesures tenir e ab aquelles mesurar segons que en lo prop capítol deíus dit és contengut, en lurs alberchs o obradós en que estien, sias que sien lurs o que—lls loguen, e ab aquelles mesurar sens que no—n sien tenguts res donar per mesuratge.

III. Item deím e pronunciam que si alcú de la dita ciutat qui aia o loch alberch en la dita ciutat en que sia, logua o ha obrador en la plaça, no pusca mesurar blat en l'obrador que loguarà o aurà en la plaça, sinó ab la mesura comuna. Emperò, si alcú havia o loguava alberch en que steguers en la plaça, que dins son alberch en que steguers, pogués mesurar ab sa mesura segons que en lo primer capítol se conté. Per aquest capítol no entenem a dir que negun hom qui no sia dins la dita ciutat pogués mesurar en obrador de la plaça blat ab mesura sua, ans lo agués a mesurar ab la mesura comuna, pus que—ls ciutadans ne los habitadors de Menrese no u gosen fer.

IIII. Item deím e pronunciam que los dits ciutadans e habitadós e cascú d'ells puxen

prestar e a ells sia leguda cosa de prestar les dites mesures e cascuna d'aquelles a qualque altra persona qui sia de la dita ciutat o estia dins la dita ciutat. Emperò, que no la prest a negú strany. Emperò, que no prena ne gos penre blat ne altre cosa per lo prestar. E exceptat mig dotzè e dotçè, los quals puxen prestar a om strany o privat e los quals puxen tenir en plaça e fora plaça sens que no puxen res aver per prestar ne per mesuratge.

V. Item deïm, pronunciam e declaram que si alcú hom stray venia blat o alguna de les dites coses en lo primer capítol nomenades ha alcú de la dita ciutat, que agués a portat per vendre a la dita ciutat, que de aquella cosa se aguers e se aga a pagar mesuratge per lo dit strany segons que acostumat és, ço és un cop per quartera e mig cop per miga quartera.

Item deïm e pronunciam que si algun hom stran aporta blat o alguna altra cosa de les dites coses nomenades en lo dit primer capítol en paga de deute o de rendes a alcú de la dita ciutat, o blat o alguna altra cosa de les dites coses que algú de la dita ciutat ia agués comprat aç Prats o a Calaff o en altres lochs fora la dita ciutat, que en aquestes coses e cascú d'aquestes, puxa lo dit blat o altra cosa, aquell de la dita ciutat qui-l aurà comprat o en paga lo pendrà, pendre e liurar ab sa mesura o ab altre d'alcú de la dita ciutat sens que no-n sia tengut res de donar ne pagar per mesuratge als desús dits de qui és lo dit mesuratge comú ne altre per aquels, si donchs la mesura comuna no volia aemprar e aemprava.

VI. Item deïm, pronunciam e declaram que si null hom de la dita ciutat venia blat o alguna altra cosa de les dites coses nomenades en lo primer capítol a altra, no volia dar fe a la mesura del conpredor, qui fos sua o d'alcú altre de la dita ciutat, o aquell qui-l conpràs no volia dar fe a la mesura del venedor, que en aquest cas aguessen a mesurar ab la mesura comuna e dar per mesuratge, ço qui és acostumat, ço és mig mesuratge, segons que damunt se conté, axí que nengú de la dita ciutat no pogués forçar negú que agués a mesurar ab la mesura o d'alcun altre de la dita ciutat.

VII. Item deïm, pronunciam e declaram que si algun revenedor de blat, qui ara és ne qui per temps serà, qui sia o stia dins la dita ciutat vendrà blat o alguna de les dites coses nomenades en lo primer capítol, o flaques o qualsque altres persones que aia a pagar e sia tengut de pagar quart mesuratge, ço és saber, la quarta part de un cop per cascuna quartera. Si, emperò, aquell blat mesura ab la mesura sua o d'alcú altre de la dita ciutat. Mas si aquell mesura ab la mesura comuna, sia tengut de pagar mig mesuratge, així com altre ciutadà o habitador de la dita ciutat. Exceptat que de res que mesur ab dotçè o ab mig dotçè no sia tengut de donar res. Emperò, que per açò no pogués frau fer, entenem e pronunciam que-l dit revenedor, si venia a una persona blat qui muntàs a miga quartera o a quartera, que aquels agués a mesurar ab miga quartera o ab quartera e d'aquell donar e pagar lo dit quart mesuratge si mesura ab sa mesura o mig mesuratge si mesura ab la mesura comuna. Si emperò no bastava a miga quartera, que en aquell cas que pogués mesurar ab mig dotçè o ab dotçè e no-n fos res tengut donar per mesuratge. E si sobra la miga quartera o quartera sobrava alguna quantitat de blat qui no bastàs a miga quartera, que alò axí matex pogués mesurar ab dotçè o ab mig dotçè e no-n fos res tengut de donar per mesuratge per açò. Però no entenem a dir ne a pronunciar que-ls revenedós de la dita ciutat no puxen tenir mesures, an aquelles puxen tenir axí com altre ciutadà o habitador de la dita ciutat, donant lo dit mesuratge. Emperò entenem que si lo revenedor puy lexava l'ofici de revenedoria, que lavors agués aytal privilegi com los altres ciutadans e habitadors de la dita ciutat.

VIII. Item deïm, pronunciam e declaram que tot revenedor de blat puxa mesurar e liurar e vendre son blat e altre cosa de les dites coses nomenades en lo primer capítol que

aia de ses rendes o de ses lauraons ab sa mesura o ab altra qui sia d'alcú de la dita ciutat sens que no sia tengut ne puxa ésser forçat de dar res per mesuratge, axí com altre ciutadà o habitador de la dita ciutat, segons la forma del primer capítol damunt escrit.

VIII. Item que sobre aquesta paraula, revenedor de blat, no puxa per temps ésser quèstió, pronunciam, declaram e entenem ésser revenedós de blat tots aquells qui continuament e publica venen blat a mig dotzè, dotzè, miga quartera e en altre manera en gros e a menut a flaqueses ho altres persones, e totes setmanes ho quax van als mercats e altres lochs per comprar e aportar blat, e tot lur cabal o la maior partida tenen en blat. E segons comú ús de parlar són apellats per les gens, «bladers» o «frometés» o «revenedós de blat».

X.^d Item pronunciam, declaram e entenem que si algun ciutadà o mercader o qualque altra persona de la dita ciutat venia o revenia blat que agués comprat o agués de ses lauraons o de ses rendes o en altre manera, e alò faya una vegada o moltes, que per alò no fos entès per revenedor ne fos tengut de pagar alcun mesuratge si no segons que en lo primer capítol és contengut, si donchs totes les coses en lo prop dit capítol per lo qual és declarat qui és revenedor espresades no hi entevenie.

XI. Item pronunciam e declaram que—ls desús nomenats als quals se pertay lo dit mesuratge tinguen e sien tenguts de tenir compliment de mesures, ço és, quartera, miga quartera e dotçè e mig dotçè. E si per altre revenedor o altre qui sia tengut de pagar mesuratge aquell qui la dita mesura comuna té ara, o d'aquí a avant tendrà, serà request que aport o trameta la mesura en alcun loch de la dita ciutat on la aien mester que alò sia tengut de fer e faça, e que prena mesuratge segons que desús és declarat.

XII. Item deïm, pronunciam e declaram que lo venedor del blat és tengut de pagar mesuratge e no lo comprador, en cas que mesuratge se dega pagar segons los desús dits capítols.

XIII. Item deïm, pronunciam e declaram que si negú strany avia compayia ab negú de la dita ciutat, que d'aytant com lo strany agués en la compayia s'agués a pagar mesuratge d'aytant com la sua part seria, segons los dits capítols.

XIII. Item deïm e pronunciam que totes cartes o letres de vet o qualsque altres o sentències o altres coses, per les dites parts o per alcuna d'aquelles empetredes del sant pare o de qualsque altre persona, sobre les damunt dites coses o alcuna d'aquelles, sien cases e vanes e freturen de tota força e de tota valor e sien haudes axí com si enpetredes no fosen. E que de feyt, la una part e l'altre aia a renunciar e renunci—u dins —VIII— dies comtatós après la present pronunciació ab carta públichha havent eficàcia de dret a aquelles cartes o letres e a cascuna d'aquelles.

XV. Item deïm e pronunciam que la universitat de la dita ciutat e los honrats consellés e iurats d'aquella qui ara són e qui per temps seran, o la maior partida d'aquells, posen certs bans de —II— sòlidos e del mesuratge en doble e penes ab voluntat e consentiment del honrat batle de la dita ciutat o de son lochtinent, segons que bans e penes per los dits honrats consellés e iurats són costumats de fer e de posar, que neguna persona no vengua contra los damunt dits capítols o alcú d'aquells, ne faça ne fer proceir alcuna frau per la qual poguessen venir contra los dits capítols ho alcun d'aquells, ne per la qual los damunt nomenats a qui lo mesuratge comú de la dita ciutat se pertany en lo dret del mesuratge, poguesen ésser en neguna cosa prejudicats segons los dits capítols. E que los dits bans e penes casçun ay se posen e—s renovellen e per nou de crida se publiquen en lo loch e en lo temps que los altres bans per los dits consellés e iurats se ordonaran e per nou de crida se publicaran.

XVI. Item deïm e pronunciam que la dita universitat ne alguns singulàs d'aquella no sien tenguts als desús nomenats, als quals lo dit mesuratge comú se pertay, ne alcú d'aquells, ne aquells, ne alcú d'aquells a qui lo dit mesuratge comú se pertay, a la dita universitat, ne als singulàs d'aquella, en negunes mesions feytes per rahó ne per ocasió d'alcun pleyt qui per rahó de les coses desús dites o alguna d'aquelles, ne per rahó d'agunes lletres d'aque-n enpetrades se sia menat en cort de Roma o en altre loch o en qualque manera se sien feytes per rahó ne per ocasió de les coses desús dites. Car d'aquelles, sias que sien stades demanades o no, la una part e l'altre absolven. E aquelles parts e cascuna d'aquelles, ralament perdurable en les dites mesions imposam. Per açó, emperò, no entenem a pronunciar que aquells singulàs qui an bestret o prestat per la dita universitat, no ho poguessen demanar a la dita universitat, ans alò pusquen demanar, lo present capítol no contrastant.

XVII. Item que paralles generals alcun dupte en les coses damunt dites no puxa ésser declarat que en tot loch on sia feyta menció en los damunt dits capítols o alcú d'aquells de om strany o privat, entenem per stray tot hom qui no sia de la dita ciutat o no estia en aquella, e per privat entenem tot hom qui de la dita ciutat sia o e en aquella stia.

XVIII. Item entenem que en los damunt dits capítols e cascu d'aquells hon diu e és nomenat hom, sia entès axí matex tot hom, tota fembra.

E totes e sengles coses damunt dites e contengudes e expressades en los dits capítols e cascu d'aquells deïm e pronunciam que-s degen e s'aïen a tenir e observar e a fer, e que-s tinguen e-s observen per tots temps per les dites parts e per los síndichs o procuradors, sots la pena per les dites parts así posada en lo compromés en nos feyt per aquelles.

Item nos retenem e-ns salvam que si negunes coses eren o aparien d'aquí enant obscures o duptores en los dits capítols o alcú o alguns d'aquells, que aquelles coses puxan declarar, enterpretar, corregir e esmenar una vegada e moltes e quantes a nos serà vist faedor, dins lo temps del dit compromís o encara part aquell temps.

Lata fuit hec sententia seu pronunciacione arbitralis per dictos venerabiles Berengarium de Archibus, Iacobum de Faro, P. Bernat et Gillem Ferrari, arbitros arbitratores et amicabile compositores et lecta per dictum Iacobum de Faro de voluntate, asensu et mandato aliorum concor arbitratorum coarbitratorum et amicabile compositorum suorum die lune predicta, intitulata -XV- kalendas februarii anno a nativitate Domini millesimo -CCC-XXX- nono, presentibus venerabilibus domino Gilelmo, Dei gratia Minorisense preposito, Bernardo de Minorisa et Petro Sarta predictis. Et presentibus Berengario Amargós, Petro de Riaria, Gilelmo Boxoni et Raymundo Boxoni, procuratoribus predictis, et Iacobo de Colle et Francisco de Saliente, consiliariis predictis, et presentibus, etiam, ad hoc testibus Raymundo de Poallo, presbitero, frater Gilelmo Roselli, monacho monasterii Sancte Cecilie de Montesserrato, Iacobo de Monteconillo, Gilelmo de Rialbes, Bartolomeo de Gamiçans et Berengario de Rafechs, coriateriis, Gilelmo de Turribus et pluribus aliis.

Et incontinenti cum et sine aliquo intervallo venerabilis dominus Gilelmus, Dei gratia Minorisense prepositus, Bernardus de Minorisa, Petrus Sarta, predicti, Berengarius Amargos, Raymundus Boxoni, Petrus de Riaria et Gilelmus Boxoni, procuratores predicti, Iacobus de Colle, et Franciscus de Saliente predicti, laudarunt, aprobarunt, confirmarunt, rectificarunt et emologarunt predictam sententiam seu pronunciacionem arbitralem et omnia contenta in ea iuxta sui seriem et tenorem, presentibus ad hoc testibus supradictis.

Postea hec, die mercuri intitulata -III- decimo kalendas februarii anno predicto, venerabilis consiliarii et iurati civitatis Minorise more solito convocati voce preconis et con-

gregati in ecclesia Sancti Michaelis dicte civitatis ad consilium, laudarunt, approbarunt, re-
tificarunt et confirmarunt ac etiam emologarunt predictam sententiam seu pronunciacio-
nem arbitralem et omnia contenta in ea iuxta sui seriem et tenorem, presentibus ad hoc
testibus venerabili Galcerando Andree, baiulo dicte civitatis Minorise, Berengario Fuste-
rii, cive eiusdem, Raymundo de Cudina et Poncio de Moraria, de dicta civitatis Minorise.

Quiaquidem sententia, pronunciacione seu amicabili compositione laudata, aprobata
et emologata per dictos venerabiles consiliarios et iuratos ipsum idem venerabiles consi-
liarii et iurati et venerabilis Galcerandus Andree, baiulus predictus, inposuerunt bannum
duorum solidorum et mensuragii in duplo, quod nullus faciat aut contraveniat contra dic-
tam sententiam seu pronunciacionem seu contracapitulos ipsius aut aliquem eorum aut fa-
ciat seu procuret aliquem fraudem propter quem poset contraveniri predictis capitulis aut
alicui ipsorum, nec propter quem predicti quibus parciunt et competit dictum mensura-
gium comune posset in aliquo preiudicari, presentibus ad hoc testibus Berengario Fuste-
rii, Raymundo de Cudina et Poncio de Moraria, superius nominatis.

a. *Interliniat.* - b. *Interliniat.* - c. *Repetit.* - d. *Hi ha el dibuix d'una mà al marge esquerre.*